

HET SEKTENRAPPORT

Enkele vaststellingen en bedenkingen

Johan GOETHALS*

Op 25 april 1996 werd in de Kamer van Volksvertegenwoordigers een parlementaire onderzoekscommissie geïnstalleerd met als opdracht te onderzoeken of sekten die in ons land actief zijn, activiteiten ontplooiën die schadelijk zijn voor de samenleving, en vooral of ze bedreigend zijn voor minderjarigen. Tijdens twaalf maanden hoorzittingen heeft deze commissie 136 getuigen gehoord, zowel à charge als à décharge, onder wie vertegenwoordigers van de politie, veiligheids- en gerechtelijke instanties (de Ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken, de chefs van Rijkswacht, Gerechtelijke Politie, Staats- en Militaire Veiligheid, en een aantal hogere magistraten), academische experts, experts uit het veld, en (ex)leden van sektarische bewegingen. Deze hoorzittingen resulteerden in een *onderzoeksrapport met het oog op de beleidsvorming ter bestrijding van de onwettige praktijken van de sekten en van de gevaren ervan voor de samenleving en voor het individu, inzonderheid voor de minderjarigen*.¹ In dit rapport van 670 pagina's vindt men een samenvatting van de (openbare) hoorzittingen, een analyse van het fenomeen sekten, het verslag van een aantal ambtelijke opdrachten, en een deel conclusies en aanbevelingen.

In dit artikel wordt ingegaan op de bevindingen van dit sektenrapport, vooral dan vanuit een criminologische invalshoek. Nagegaan wordt of de parlementaire onderzoekscommissie de uitgangshypothese dat sekten in ons land schadelijke activiteiten ontplooiën, heeft kunnen bevestigen, en welke beleidsmaatregelen ze daar tegenover heeft geplaatst. Uit de tekst zal duidelijk worden dat de commissie tijdens deze werkzaamheden met heel wat problemen werd geconfronteerd tengevolge van de onduidelijkheid van het begrip sekte, de moeilijke definieerbaarheid van begrippen als *schadelijkheid* en *gevaarlijkheid*, en het gebrek aan hard empirisch materiaal om haar uitgangsvragen te kunnen beantwoorden.

1. De aandacht voor sektarische groepen is geen exclusief Belgisch fenomeen

Met hun bekommernis voor mogelijk schadelijke invloeden van sekten stonden de Belgische Kamerleden evenwel niet alleen. In 1995 was in Frankrijk een parlementaire onderzoekscommissie o.l.v. Alain GEST klaargekomen met een inventaris van

* Hoogleraar KU Leuven.

1. *Parl. St.*, Kamer, 1995-96, nr. 313/8 (verder geciteerd als Sektenrapport).

de bewegingen die zij als sektarisch bestempelde.² Verslaggever GUYARD concludeerde in dit rapport dat het sektenverschijnsel in Frankrijk een gevaarlijke uitbreiding had gekend, doch dat het Franse wettenarsenaal *grosso modo* opgewassen was tegen deze problemen. Wel werd gepleit voor meer preventie, voorlichting van de bevolking, een strengere toepassing van de bestaande wetgeving, en een aanpassing van bepaalde artikelen in het Strafwetboek. Ook werd voorgesteld om bij het kabinet van de Eerste Minister een interministerieel observatorium op te richten om het sektarisch verschijnsel heel nauwkeurig in kaart te brengen. Dit verslag GUYARD volgde op een eerder gepubliceerd rapport in 1984 van volksvertegenwoordiger A. VIVIEN, waaraan ambtenaren van twaalf ministeries hadden meegewerkt, en waarin 116 verenigingen of algemene groepen als mogelijk sektarisch werden vermeld.³ Ook in dit rapport werd gepleit voor betere voorlichting, aanpassing van de sociale wetgeving, en een verbetering van de rechtspositie van het kind.

Duitsland liet zich evenmin onbetuigd in zijn strijd tegen zogenoemde schadelijke sekten. Sinds 9 mei 1996 is in dit land een onderzoekscommissie *Sogenannte Sekten und Psychogruppen* aan het werk om het sektenfenomeen te bestuderen. Intussen hebben de Bondsregering en bepaalde deelstaatregeringen reeds maatregelen getroffen, vooral tegen Scientology. In januari 1996 nam de Bondsregering een reeks fiscale en politieke maatregelen om meer controle te kunnen uitoefenen op de activiteiten van de Scientologybeweging in dat land en in dezelfde maand publiceerde de Bondsminister van Gezin, Ouderen, Vrouwen en Jeugdzaken een brochure onder de titel *Die Scientology-Organisation. Gefahren, Ziele und Praktiken*, met raadgevingen en waarschuwingen tegen deze organisatie. In Beieren wordt sinds 1 november 1996 aan de leden van Scientology de toegang tot openbare ambten ontzegd, een door deze beweging fel gecontesteerde maatregel.⁴ Ook de andere deelstaten hebben aangekondigd deze organisatie van dichterbij in het oog te houden.

In Zwitserland publiceerde een groep deskundigen in 1997 een *Audit sur les dérives sectaires*⁵ op vraag van de Staatsraad van het kanton Genève. Het verslag omschrijft diverse sektarische religieuze, spirituele of esoterische bewegingen. Het gaat in op de bescherming van het kind, bestuursrechtelijke maatregelen, fiscale knelpunten en de penale aanpak van dergelijke bewegingen.

Ook Nederland bestudeerde het probleem, doch bleef nuchter in zijn aanpak. In 1984 kwam de commissie Volksgezondheid van de Nederlandse Tweede Kamer met een rapport *Overheid en Nieuwe religieuze bewegingen*.⁶ In het rapport worden een aantal bewegingen geanalyseerd die geacht werden representatief te zijn voor deze nieuwe religieuze bewegingen. Het verslag concludeerde dat er geen grote gevaren

2. *Assemblée Nationale, Les sectes en France. Rapport fait au nom de la commission d'enquête sur les sectes*, verslaggever A. GUYARD, 1996.

3. *Les sectes en France. Expression de la liberté morale ou facteurs de manipulation*, rapporteur A. VIVIEN, Documentation française, 1985.

4. Zie de protestmanifestaties in oktober 1997 in Duitsland.

5. *Audit sur les dérives sectaires*. Rapport du groupe d'experts genevois au Département de Justice et de Police et des Transports du Canton de Genève, Genève, S. Hurter, 1997.

6. Stuk nr. 16635/4, 1983-84.

bestonden voor de volksgezondheid, dat niet kon worden bewezen dat gebruik gemaakt werd van indoctrinatie of hersenspoeling, ook al werd vastgesteld dat in één van de onderzochte bewegingen aanzienlijke druk op de volgelingen werd uitgeoefend. Het verslag concludeerde verder dat zich (op dat ogenblik) op curatief noch preventief vlak maatregelen opdrongen, en de Nederlandse regering onderschreef deze conclusies.

Binnen de Europese context werden eveneens initiatieven genomen. Op 9 maart 1982 en 13 april 1982 werden bij het Europees Parlement twee voorstellen van resolutie ingediend die waarschuwden tegen de praktijken van de Vereniging voor de Eenmaking van het Wereldchristendom (Moonisme). Deze voorstellen leidden tot het verslag van R. COTTRELL over de bedrijvigheid van nieuwe godsdiensten in Europa ingediend op 23 maart 1984 en tot een resolutie die aangenomen werd op 22 mei 1984. Deze resolutie werd overgemaakt aan de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa, en leidde tot het rapport HUNT van 29 november 1991, dat op zijn beurt uitmondde in een amendement en een advies van de Commissie voor de Cultuur en de Opvoeding, en uiteindelijk in aanbeveling 1178. Deze aanbeveling stelt voor dat de lidstaten hun goedkeuring zouden hechten aan het verspreiden van informatie over godsdiensten, ethiek, en persoonlijke en sociale grondrechten (voorlichting over godsdiensten en sekten). Tevens werd gepleit voor wetgeving die aan behoorlijk geregistreerde sekten en nieuwe godsdienstige bewegingen alsmede aan uit de moedersekte ontstane groeperingen rechtspersoonlijkheid toekent, doch die anderzijds ontvoering en overbrenging van minderjarigen voorkomt, die een strikte bescherming aan de kinderen waarborgt, en die sociale bescherming garandeert aan de door de sekten tewerkgestelde personen. Na de bloedbaden van de Davidians (Waco, Texas), de Aoumsekten (Tokyo), en de Orde van de Zonnetempel (de Ver-cors) nam het Europees Parlement een nieuwe resolutie aan die herinnert aan het principe van de individuele en godsdienstvrijheid, doch ook aan het feit dat bepaalde sekten onwettige en criminele activiteiten uitoefenen en mensenrechten schenden. Deze resolutie vraagt de rechterlijke en politieke instanties efficiënter gebruik te maken van de juridische bepalingen en instrumenten die reeds bestaan op nationaal vlak en om nauwer samen te werken via Interpol. Verder roept ze op tot waakzaamheid om te voorkomen dat de sekten in de onwettigheid terechtkomen, en als dat toch het geval is, er voor te zorgen dat zij niet langer fiscale voordelen, gerechtelijke bescherming of communautaire subsidies zouden genieten. De lidstaten worden uitgenodigd meer informatie terzake uit te wisselen, en beter samen te werken om verdwenen personen terug te vinden en hun reïntegratie in de samenleving te vergemakkelijken. In de loop van 1997 werden het rapport HUNT en de *Recommandation 1178 relative aux sectes et aux nouveaux mouvements religieux* geactualiseerd.

2. De werkzaamheden van de Belgische parlementaire onderzoekscommissie: het sektenrapport

Ook het Belgisch parlement startte in de loop van 1996 een onderzoek naar de vermeende schadelijke activiteiten van sektarische groepen in ons land. De opdracht die de parlementaire onderzoekscommissie op zich nam, was evenwel niet gering. Vrij vlug werd immers duidelijk dat een aantal basisvoorwaarden voor een gedegen onderzoek niet of nauwelijks waren vervuld. *In concreto* bleek al vlug dat een algemeen aanvaarde definitie van het begrip sekte niet voorhanden was, zodat de grenzen van wat als sekte moest worden bestempeld vrij elastisch konden worden vastgelegd, en de kenmerken, met inbegrip van de vermeende schadelijkheid, mee konden fluctueren, terwijl ook termen als schadelijkheid en gevaarlijkheid dienden ingevuld te worden.

A. Het probleem van de onduidelijkheid over de inhoud van het sektenbegrip

Wat dient onder het begrip sekte ^e v rstaan te worden.⁷ Teneinde een antwoord te vinden op deze vraag wendde de parlementaire onderzoekscommissie zich tot wetenschappers en praktijkmensen, en tot de vakliteratuur. Vrij snel diende ze evenwel vast te stellen dat wetenschappers en praktijkmensen die beroepshalve met sekten bezig zijn het onderling niet eens zijn over de lading die het begrip sekte dekt.⁸ Enkele voorbeelden kunnen dit verduidelijken. In de klassieke sociologische definities van WEBER en TROELSH⁹ worden de intensiteit van het leven binnen een sekte (*la secte est un groupe contractuel qui met l'accent sur l'intensité de la vie de ses membres*) en de breuk met de samenleving (*la secte se situe en retrait par rapport*

7. Uit een opsomming van wetenschappelijke, lexicografische en etymologische definities en verklaringen blijkt dat de term sekte op verschillende wijzen ingevuld wordt. Etymologisch worden reeds twee uiteenlopende verklaringen gegeven voor het begrip sekte. In een eerste betekenis verwijst sekte naar een groep gelovigen die een meester volgen. In deze betekenis is het afgeleid van het latijnse sequi. Sinds bepaalde godsdiensten dominant geworden zijn, kan het begrip ook verwijzen naar een groep mensen die breken met de geldende godsdienstige voorschriften en er niet orthodoxe opvattingen op na houden. In deze betekenis wordt het begrip afgeleid van secare, wat snijden betekent.

8. De tegenstellingen manifesteren zich in de eerste plaats tussen de 'theoretici' – godsdienstsociologen en -historici, en de 'practici' uit de hulpverlening en zeker deze uit de antisektenbewegingen. In mindere mate situeert het conflict zich eveneens tussen deze sociologen en een aantal psychologen, en een groep psychologen en psychotherapeuten, die klinisch (en wetenschappelijk) werk verrichten met (ex)-sektenleden. De eerste groep (o.m. georganiseerd in le Centre d'études sur les nouvelles religions, CESNUR) komt vanuit wetenschappelijke analyses tot de bevinding dat de 'sekten' ten onrechte een zeer negatief label met zich meedragen, en eveneens het recht ontkend worden om nieuwe religieuze bewegingen genoemd te worden. De tweede groep onderstreept vooral de negatieve effecten van lidmaatschap van de sektarische bewegingen, en steunt zich vooral op getuigenissen van leden en ex-leden, en hun verwanten. Ook therapeuten die aan therapeutisch werk doen bij ex-leden wijzen op bepaalde gevaarlijke aspecten van een dergelijk lidmaatschap.

9. *Les sectes en France*, 11.

à la société globale et tend à refuser tout lien avec elle, et même tout dialogue...) als basiskennmerken van sekten aangegeven. De Amerikaanse Family Foundation¹⁰ hanteert een veel verdergaande definitie die door heel wat tegenstanders van de sektenbewegingen wordt gedeeld.¹¹ In deze definitie wordt gesteld dat een sekte (a) een groep of een beweging betreft, die een grote tot excessief grote devotie vertoont ten aanzien van een persoon, een idee, een zaak, (b) onethische manipulatie of op dwang gebaseerde overtuigings- of controletechnieken aanwendt om leden te werven en te behouden, en (c) er op gericht is de doelen van de leider te realiseren ten nadele van de leden zelf, hun familie of de samenleving. De technieken waarvan sprake in (b) betreffen isolering van het vroegere sociale milieu, afstomping, het gebruik van speciale methodes om suggestibiliteit en onderwerping te bekomen, groepspressie, controle op de informatie, opheffing van de individualiteit en de kritische ingesteldheid van de leden, afhankelijk maken van de leden van de groep, en inductie van vrees. In vergelijking met de klassieke godsdienstsociologische definities bevat de omschrijving van de Family Foundation ten eerste een veel negatievere connotatieve lading; een sekte heeft in haar ogen duidelijk onfrisse bedoelingen, en probeert die te bereiken met even onfrisse middelen. Ten tweede trekt deze definitie het voorwerp van de sekte open tot niet-religieuze doctrines en groepen met een politieke en therapeutische inslag. Godsdienstsociologen negeren deze groepen die geen godsdienstige basis vertonen, en beperken hun analyse tot de *nieuwe religieuze bewegingen*, een term met een neutralere connotatie, doch die dan weer in de ogen van tegenstanders mogelijke schadelijke bewegingen op een onterechte manier en te snel zuivert van alle blaam.

Dit globaal gebrek aan eensgezindheid rond de inhoud van het sektenbegrip deed de Belgische parlementaire onderzoekscommissie, net zoals (andere) (parlementaire) onderzoekscommissie(s), die recentelijk de sektenproblematiek onder de loupe namen¹², besluiten geen poging te wagen om het begrip sekte te definiëren. Zij verkoos enkel een onderscheid te maken tussen sekte als algemeen neutraal begrip, een schadelijke sekte en een criminele groep die zich als sekte vermomt. Een sekte werd dan *een georganiseerde groep personen die binnen een godsdienst een zelfde leer aanhangen* (cfr. de definitie in le Petit Robert), en in deze zin respectabel en neutraal. Binnen deze groep sekten onderscheidde de commissie nu evenwel een aantal schadelijke sektarische organisaties, groeperingen met een levensbeschouwelijk of godsdienstig doel die zich in hun organisatie of praktijken overgeven aan (onwettige) activiteiten, die individu en samenleving schaden of de menselijke waardigheid aantasten. Tenslotte zag de commissie organisaties van misdadigers die van een sektenfaçade gebruik maken.¹³

10. Een Amerikaanse non-profit onderzoeks- en vormingsbeweging.

11. M.L. TOBIAS en J. LALICH, *Captive Hearts, Captive Minds. Freedom and Recovery from Cults and Abusive relationships*, Alameda, Hunter, 1994, 12-13.

12. Naast de onder punt 1 vermelde landen ook Israël en het Vaticaan.

13. Sektenrapport, II, 99-100.

B. Het probleem van de definiëring van de begrippen *schadelijk* of *gevaarlijk*

Een even groot probleem stelt de definiëring van begrippen als *schadelijk* of *gevaarlijk*. In de definities die de godsdienstsociologen hanteren en de kenmerken die zij aan nieuwe religieuze bewegingen toeschrijven wordt geen gewag gemaakt van inbreuken op de bestaande wetgeving als basiskenmerken van sektarische groepen. Meerdere moderne godsdienstsociologen verwerpen trouwens de idee dat sektarische groepen meer dan andere sociale groeperingen delinquent zouden zijn in de zin dat zij inbreuken plegen tegen de vigerende wetgeving. Indien sektarische groepen ooit dergelijke feiten plegen, zijn dit uitzonderingen die niet voortvloeien uit de eigen aard van het sektenfenomeen zelf. Tegenstanders van sektarische groepen van hun kant wijzen op een aantal onfrisse en onethische praktijken zoals vermeld in de definitie van de American Family Foundation, die de bedoeling hebben om verborgen agenda's te realiseren, zoals de financiële verrijking van de 'goeroes' of de onaanvaardbare machtsuitoefening door goeroes, en de onderwerping van sektenleden aan de figuur van de goeroe. Voor hen behoort het tot het wezen van sektarische bewegingen dat dergelijke groepen onfrisse doelen nastreven aan de hand van onfrisse praktijken. Maar doen dergelijke praktijken zich effectief voor?

HET GAAT NIET OM DE INHOUD

Bij haar studie van sektarische groepen diende de parlementaire onderzoekscommissie voor alles in het oog te houden dat de term *schadelijk* of *gevaarlijk* geen betrekking kan hebben op de inhoud van het geloofssysteem of van de ideologie, ook al komt deze voor de toeschouwer misschien erg eigenaardig, zelfs esoterisch en ronduit gek over. Wat te denken van een groep die ervan overtuigd is dat binnenkort extraterranen op de aarde zullen landen, of dat zieken kunnen genezen worden via handoplegging of via andere rituelen. Ook al bestempelt men dergelijke praktijken als bijgeloof of ronduit als bedrog, een en ander vormt op zich geen enkele reden tot strafrechtelijke interventie. Ons land kent net zoals de meeste democratische landen immers vrijheid van geloofsuitoefening, meningsuiting, vergadering en onderwijs, gegarandeerd via een aantal bepalingen in de grondwet en in internationale verdragen. *In concreto* garandeert artikel 19 van de Grondwet vrijheid van eredienst en recht op de uitoefening ervan. Ook het E.V.R.M. garandeert via zijn artikel 9 deze vrijheden, zij het met de expliciete vermelding van uitzonderingen op dit recht. Artikel 9 E.V.R.M. garandeert *ieders recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst, inclusief de vrijheid van godsdienst of overtuiging te veranderen, de vrijheid hetzij alleen, hetzij met anderen, zowel in het openbaar als in het particuliere leven zijn godsdienst of overtuiging te belijden door de eredienst, door het onderwijzen ervan, door de praktische toepassing ervan en het onderhouden van geboden en voorschriften*. De tweede alinea van hetzelfde artikel voorziet evenwel dat deze vrijheid om zijn godsdienst of overtuiging te belijden aan beperkingen kan worden onderworpen, *zij het enkel aan die welke bij wet voorzien zijn, en die in een democratische samenleving nodig zijn voor de openbare orde, gezondheid of zede-*

lijkheid of de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen. Artikel 19 van de Grondwet garandeert eveneens het recht op vrije meningsuiting, behoudens bestraffing van de misdrijven die ter gelegenheid van het gebruikmaken van die vrijheden worden gepleegd. Artikel 24 van de Grondwet garandeert vrijheid van onderwijs, artikel 26 het recht vreedzaam en ongewapend te vergaderen, en artikel 27 het recht van vereniging. Deze rechten worden hernomen in het E.V.R.M. Artikel 10 van het E.V.R.M. garandeert de vrijheid van meningsuiting, en artikel 11 het recht op vrijheid van vreedzame vergadering, hoewel ze, net zoals in het geval van de vrijheid van godsdienst, ook weer uitzonderingen mogelijk maken op het algemene rechtsprincipe.

De garantie van deze basisvrijheden brengt met zich mee dat de parlementaire onderzoekscommissies die recentelijk deze materie bestudeerd hebben noch de overheidsdiensten die beroepshalve dergelijke bewegingen in het oog houden zich (kunnen) uitspreken over geloofs- of ideologische aspecten van deze bewegingen. De Belgische parlementaire onderzoekscommissie stelde dat ook zeer expliciet in haar rapport, en maakte daarom pragmatisch een onderscheid tussen sektarische groepen, schadelijke sektarische groepen, en groepen die zich vermommen als sektarische groepen, doch die eigenlijk criminele organisaties zijn die van een vermomming als religieuze groepering gebruik maken om hun verborgen agenda te realiseren.

CRITERIA VAN SCHADELIJKHEID OF GEVAARLIJKHEID

Wanneer kan men een beweging dan wèl schadelijk of gevaarlijk noemen? Op basis van het Franse parlementair onderzoeksrapport kwam de Belgische commissie tot de volgende lijst¹⁴:

- gebruik maken van bedrieglijke wervingsmethodes;
- aanwenden van mentale manipulatie;
- slecht behandelen van adepten en hun familie op lichamelijk en psychisch vlak: gebrekkige voeding, gebrek aan slaap, inductie van schuld;
- ontzeggen aan adepten of familie van gepaste medische zorg;
- aanwenden van geweld, en vooral van seksueel geweld, ten aanzien van adepten, familie, derden en kinderen;
- onder druk zetten van adepten om met hun familie, echtgenoot, kinderen, verwanten en vrienden te breken;
- ontvoeren van kinderen of hen onttrekken aan (één van) de ouders;
- verhinderen van adepten om de sekte te verlaten;
- opleggen aan de adepten van buitensporige financiële eisen, hen oplichten, en geld en goederen van de adepten ontvreemden;
- onrechtmatig exploiteren van het werk van de adepten;
- compleet breken met de democratische samenleving die als boosaardig wordt afgedaan;

14. Sektenrapport, II, 100-101.

- pogen de samenleving ten gronde te richten ten voordele van de sekte;
- aanwenden van onwettige methodes om de macht te verwerven.

Nadere inspectie van deze lijst van criteria maakt duidelijk dat de parlementaire onderzoekscommissie drie subgroepen aanwijzingen van schadelijkheid wenste te onderscheiden. Een eerste groep criteria verwijst naar overtredingen van de bestaande wetgeving, *in casu* de strafwetgeving, de sociale en fiscale wetgeving, en de wetgeving op de jeugdbescherming. Dit is o.m. het geval wanneer sprake is van seksueel geweld, van het gebrek aan sociale en arbeidsrechtelijke bescherming van de leden, en van het plegen van fraude of andere financiële inbreuken. Een tweede groep criteria is minder gemakkelijk te vatten via bestaande regelgeving, en verwijst naar aspecten van onmenselijke en vernederende behandeling (*cfr.* het E.V.R.M.). Voorbeelden daarvan zijn misleidende recruteringswijzen, mentale manipulatie, en fysieke en psychologische degraderende behandeling van leden. Een restgroep, met als criteria het compleet breken met de democratische samenleving die als boosaardig wordt afgedaan, het pogen de samenleving ten gronde te richten ten voordele van de sekte, en het aanwenden van onwettige methodes om de macht te verwerven, verwijzen naar inbreuken op het democratische karakter van onze samenleving, en naar de uitzonderingen die het E.V.R.M. voorziet in zijn garanties ten aanzien van godsdienstvrijheid, vrijheid van vereniging en vrijheid van expressie, waar het verwijst naar de mogelijkheid beperkingen op te leggen die in een democratische samenleving nodig zijn voor de openbare orde, de gezondheid of zedelijkheid, of de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

C. Analyse van de rechtspraak: een magere oogst wat veroordelingen betreft

De resultaten van de toepassing van deze criteria op de in ons land (en het buitenland) gesignaleerde bewegingen vallen evenwel eerder mager uit, zeker wanneer uitgegaan wordt van veroordelingen door en beslissingen van (Belgische) rechtbanken. De onderzoekscommissie diende vast te stellen dat in ons land totnogtoe slechts enkele strafrechtelijke veroordelingen werden uitgesproken tegen sekten(leden). Op 20 april 1975 werden de gebroeders MELCHIOR, stichters van de beweging Les Trois Saints Coeurs¹⁵, samen met de hoofdverantwoordelijke van de betrokken beweging, veroordeeld wegens ontvoering van een minderjarige¹⁶, en op 1 oktober 1987 werd Robert MELCHIOR veroordeeld wegens overtredingen op de belastingwetgeving en de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen, valsheid in geschrifte en afpersing.¹⁷ Hij bracht een zogenaamd wonderbaarlijk dieetproduct

15. Een genezersbeweging en alternatieve kerk, (vroeger) geleid door de gebroeders MELCHIOR, die dieetproducten en gezondheidsartikelen verkoopt, en vooral actief is in België en Luxemburg.

16. Corr. Bergen, 20 april 1975, aangehaald in Sektenrapport, II, 124.

17. Corr. Brussel, 1 oktober 1987, aangehaald in Sektenrapport, II, 124.

op de markt. Een derde vonnis had betrekking op de goeroe van Ecoovie in 1991, weerom wegens valsheid in geschrifte en gebruik van valse stukken, verduistering en oplichting.¹⁸ Verder werden ten aanzien van sektarische bewegingen of beter leden van deze bewegingen, want bewegingen zijn als dusdanig niet vervolgbaar, nog geen veroordelingen uitgesproken.

Naast deze luttele strafrechtelijke veroordelingen werden in ons land nog enkele (burgerlijke) vonnissen geveld met betrekking tot de Getuigen van Jehova en erg recent met betrekking tot Sahaja Yoga. In al deze gevallen betwistte de vader van een kind het recht van de moeder hun beider kind(eren) op te voeden volgens de principes van de beweging. In een eerste zaak erkende het Hof van Beroep van Luik het recht van de moeder, lid van de Getuigen van Jehova, om de kinderen op te voeden volgens de principes van de Getuigen, inbegrepen het recht om de kinderen mee te nemen op verkondigingstochten, tenzij wanneer deze activiteiten de fysieke of psychologische gezondheid van het kind in gevaar zouden brengen.¹⁹ In de tweede rechtszaak oordeelde de jeugdrechter op dezelfde wijze: de moeder, eveneens lid van de Getuigen, behoudt het recht om haar kind op te voeden, maar ze dient de vader op de hoogte te houden van de gezondheidstoestand van het kind, vooral wanneer een bloedtransfusie of een orgaantransplantatie noodzakelijk zouden zijn. De vader werd eveneens het recht toegekend een geneesheer aan te wijzen die de gezondheidstoestand van het kind diende te onderzoeken.²⁰ Enkele maanden geleden meldde de krant Het Nieuwsblad dat de Raadkamer van de rechtbank in Mechelen beslist heeft om een kind van vijf jaar, dat door zijn moeder, aanhangster van Sahaja Yoga²¹, naar een school van de sekte in Italië was gestuurd, uit de sekte weg te halen. De moeder nam twee jaar geleden na de echtscheiding haar zontje, dat door de rechtbank aan haar was toegewezen, mee naar de sekte. In april van dit jaar kreeg de vader het hoederecht via een arrest van het Hof van Beroep van Antwerpen. Toen de moeder weigerde het kind aan zijn vader toe te vertrouwen, greep het gerecht in.²²

In Frankrijk leidde een identieke situatie tot een veroordeling voor de correctionele rechtbank. De correctionele rechtbank van Rennes veroordeelde de ouders van de kleine Yoann tot drie maanden gevangenisstraf en ontzetting uit de ouderlijke rechten wegens kinderverwaarlozing.²³ De ouders, eveneens adepten van Sahaja

18. Corr. Brussel, 2 december 1993, aangehaald in Sektenrapport II, 125. Gegroeid uit de groene beweging, propageerde Ecoovie le retour à la nature, zij het in erg barbaarse en onhygiënische omstandigheden. Na omzwervingen in Europa kwamen zij tenslotte in de Ardennen terecht.

19. Luik, 27 oktober 1988, *R.T.D.F.*, 1989.

20. Jeugdrb. Luik 13 juni 1991, *J.L.M.B.*, 1991, 1287.

21. Sahaja Yoga is een meditatiebeweging met een eigen filosofische invulling van meditatie, geleid door goeroe-moeder Shri MATAJI, die haar volgelingen ervan overtuigt dat zij de echte moeder is van de kinderen van de leden, en de ouders slechts de biologische verwekkers. Zij spoort haar volgelingen daarom aan hun kinderen naar haar eigen school in Italië of Indië te sturen om daar een betere opvoeding te genieten.

22. Het Nieuwsblad, 3 juni 1998, 5.

23. Corr. Rennes, 16 juli 1992, bevestigd in Hoger Beroep in februari 1993, aangehaald in Sektenrapport, II, 127.

Yoga, hadden kun kind op erg jonge leeftijd naar de school van de beweging in Dharamsala in India gestuurd, teneinde het *daar de kans te geven beter te leren mediteren en zich dus beter te wapenen tegen de verderfelijke invloeden van het Westen*. Andere buitenlandse rechtbanken hebben gelijkaardige beslissingen genomen. In Oostenrijk oordeelde de districtsrechtbank van Sankt Pölten in een gelijkaardige rechtszaak dat de moeder weliswaar haar kind mocht opvoeden volgens de principes van de betrokken beweging (Sahaja Yoga), doch dat zij haar kind uit die Indische school diende terug te halen.²⁴ In beroep werd deze beslissing bevestigd. Nog in Frankrijk werd de vroegere voorzitter van de Scientology-kerk veroordeeld wegens aanzetting tot zelfmoord.²⁵ Het Hof oordeelde dat er een direct verband bestond tussen de zelfmoord van een lid van de beweging (die desperaat zocht naar geldelijke middelen om verdere cursussen te kunnen volgen in de Scientology-kerk²⁶), en de druk die de toenmalige voorzitter van de kerk op hem uitoefende. Ook andere leden van deze beweging werden veroordeeld tot gevangenisstraffen, boetes en andere straffen omwille van oplichting en misbruik van vertrouwen. In zijn arrest stelde het Hof dat het geen uitspraak deed over de godsdienst van de Scientology-kerk, doch enkel over een aantal frauduleuze handelingen van de betrokken kerk. Scientology werd eveneens veroordeeld in andere landen.²⁷ In de V.S. werden ook tegen de Krishnabeweging (ISCKON) en tegen de Verenigingskerk (Moon) processen gevoerd.²⁸

In totaal zijn er dus eerder weinig vonnissen en arresten te vermelden. Bovendien stelde de onderzoekscommissie vast dat er ook weinig klachten werden geregistreerd op het niveau van de politie en van het parket.²⁹ Wel lopen gerechtelijke onderzoeken tegen de Orde van de Zonnetempel³⁰, die de vorige jaren vaak pijnlijk in het nieuws kwam tengevolge van een drievoudige (zelf)moordgolf in Frankrijk, Zwitserland en Canada, en waarbij ook Belgen betrokken waren, en tegen Ogyen Kunzang Chöling³¹ naar vermeende fraude en ontduiking van sociale wetten. De leider van deze laatste beweging, vooral in het Brusselse actief, werd gedurende meerdere maanden in voorarrest gehouden. Dat er zo weinig klachten en (gerechtelijke) onderzoeken lopen vormt voor de sektarische bewegingen een bewijs dat op hen een heksenjacht aan de gang is, want de afwezigheid van veroordelingen geldt als

24. Districtsrechtbank Sankt Pölten, 19 juli 1995, bevestigd in Hoger Beroep door de Hoge rechtbank van de Republiek te Wenen, vergezeld van opmerkingen betreffende vrije schoolkeuze. Aangehaald in Sektenrapport, II, 127.

25. Tribunal de Grande Instance Lyon, 22 november 1996, aangehaald in Sektenrapport, II, 127.

26. Gesticht door R.L. HUBBARD in 1950 als soort toegepaste psychologie. Later omgevormd tot godsdienst. In België aanwezig sinds 1974 als vzw 'Scientology-kerk in België. Missie Brussel'.

27. B. FILLAIRE, *Le grand écervelage*, Parijs, Plon, 1993, 384.

28. *Ibid.*, 384-409.

29. Zie blijkt uit de hoorzittingen met de vertegenwoordigers van politionele en gerechtelijke diensten.

30. Sektenrapport, II, 5-39.

31. Beweging die een vorm van yoga bedrijft, en vooral in het Brusselse actief is. Met de beweging OKC zijn een reeks bedrijfjes gelieerd, terwijl de goeroe zich ruim zou laten sponsoren door zijn volgelingen (de betaalde lonen zouden aan hem teruggestort worden als gift).

bewijs van hun criminele maagdelijkheid. Tegenstanders argumenteren dan weer dat de afwezigheid van klachten en veroordelingen een gevolg is van een reeks kenmerken van de (ex-)leden, de bewegingen zelf en de rechtsbedeling. Wat dit laatste betreft diende de onderzoekscommissie te constateren dat de overheid de strijd tegen de schadelijke en onwettige praktijken van sektarische organisaties nooit als een prioriteit heeft beschouwd. Slechts sinds 1993 werd de Veiligheid van de Staat belast met een grondiger onderzoek en met de centralisatie van de informatie, opdracht die in 1996 door de Minister van Justitie werd bevestigd. Anderzijds besloot het college van procureurs-generaal slechts tijdens zijn vergaderingen van 29 september en 1 oktober 1996 de verbindingsmagistraten die reeds bevoegd waren voor de mensenhandel ook bevoegd te maken voor sektarische aangelegenheden. En even recent, nl. op 14 juni 1996 heeft de Minister van Binnenlandse Zaken voorgesteld geregeld coördinatievergaderingen te organiseren tussen zijn ministerie en het Ministerie van Justitie. Maar ook op lagere niveaus bestond geen enkele uitwisseling en samenwerking binnen en tussen de verschillende parketten, en bestond ook geen coördinatie tussen de verschillende politiediensten. Politie- en veiligheidsdiensten beschikken bovendien over uiteenlopende beoordelings- en identificatiecriteria, en registreren nooit dat een bepaalde klacht of inbreuk betrekking heeft op een sektarische beweging, een enkele uitzondering daargelaten. Dat er eerder weinig rechtszaken zijn heeft anderzijds ook te maken met de kenmerken van sektarische groepen zelf. Zo zijn sektarische bewegingen erg gesloten, werken ze in het duister, en zijn hun praktijken erg moeilijk te bewijzen. Bovendien zijn leden die uittreden vaak zo gemanipuleerd, zo onder de indruk, of zo beschaamd, dat ze geen klacht durven neerleggen. Leden die uittreden hebben trouwens vaak boter op hun hoofd, want ze hebben geparticipeerd aan activiteiten die tegen de wet ingaan; spreken betekent dus zichzelf beschuldigen. Tenslotte blijkt het aanspannen van een geding tegen een sektarische groep erg lastig en uitputtend. Dergelijke groepen beschikken vaak over uitstekende advocaten, en veel geld, wat hen toelaat procedures te vertragen en in beroep te gaan. De individuele klager is vaak te weinig bemiddeld en ondersteund om een gevecht met deze groep aan te gaan.

D. Een criminologische screening via hoorzittingen in het parlement

Via een reeks hoorzittingen met vertegenwoordigers van de politie, veiligheids- en gerechtelijke instanties (o.m. de Ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken, de chefs van Rijkswacht, Gerechtelijke Politie, Staats- en Militaire Veiligheid, een aantal hogere magistraten, academische experts, experts uit het veld, en (ex)leden van sektarische bewegingen), kwam de Belgische parlementaire onderzoekscommissie tot de vaststelling dat een aantal van deze bewegingen wel degelijk inbreuken plegen op de geciteerde criteria, ook al worden deze inbreuken meestal niet beslecht voor de rechter.

FINANCIËLE EN FISCALE INBREUKEN

De commissie stelde vast dat de cel voor financiële informatieverstrekking tot dusver geen enkel dossier te behandelen kreeg dat enige band met sektarische activiteiten vertoonde. Dit kan evenwel toegeschreven worden aan het feit dat die activiteiten bij de financiële instellingen niet als verdacht of verdacht genoeg overkomen. De aandacht van de financiële instellingen is bovendien hoegenaamd niet op de problematiek van de sekten gevestigd. Ook heeft de fiscus totnogtoe geen bijzondere maatregelen getroffen om illegale praktijken van sektarische organisaties op te sporen. Elke controle is trouwens onmogelijk wanneer geen juridische structuur voorhanden is; in dit geval dienen de natuurlijke personen opgespoord te worden die werkelijk verantwoordelijk zijn. De commissie kon evenwel vaststellen dat onder het fiscaal gunstige statuut van v.z.w. sommige bewegingen erg hoge winsten binnenrijven, terwijl ze boekhoudkundig noch op het vlak van hun vennootschapsdoel aan een degelijke controle onderworpen worden. De parlementaire onderzoekscommissie wijst hier bijvoorbeeld met een beschuldigende vinger naar Scientology, Ogyen Künzang Chöling en de Verenigingskerk (Moon). Bepaalde sektarische organisaties genieten bovendien van een bijzonder fiscaal voordeel, met name van vrijstelling van onroerende voorheffing, omdat ze voldoen aan de voorwaarde dat ze eigenaar zijn van de ruimtes die ze betrekken en die zonder winstgevend doel voor de uitoefening van een openbare eredienst zijn bestemd. Tenslotte slagen bepaalde groepen erin exorbitante bedragen te versluizen naar fiscale paradijzen van Luxemburg, Zwitserland en Jersey.³²

SOCIALE WETGEVING

Hoewel de sociale administratie verklaart tot op heden nog geen enkel onwettig feit te hebben vastgesteld, blijkt uit bepaalde getuigenissen dat de leden van sektarische bewegingen (zgn.) vrijwilligerswerk dienen te verrichten zonder dat daar enige vergoeding tegenover staat (ofwel worden de betrokkenen niet betaald, ofwel worden ze verzocht de lonen als gift aan de sekte terug te storten), en zonder dat ze de wettelijke bescherming genieten op sociaal vlak.³³ Een getuige illustreerde hoe haar zoon in de ISCKON-beweging³⁴ werd gelokt via een (vals) arbeidscontract. Ook Scientology werd door verschillende getuigen beschuldigd leden via bepaalde financiële contracten voor lange tijd aan zich te binden.

HUWELIJKS- EN FAMILIERECHT

Ook op dit vlak werden een aantal inbreuken vastgesteld. In een aantal bewegingen worden leden onder druk gezet om onderling te huwen, of andersom van hun part-

32. Sektenrapport II, 187-189.

33. Sektenrapport II, 189.

34. ISCKON, beter bekend als Internationale beweging voor het Krishna bewustzijn.

ner-niet-lid te scheiden, zoals bij de Getuigen van Jehova en Scientology. Eén getuigenis was bijzonder schrijnend. Betrokkene, een jonge vrouw, die door de goeroe gevisieerd werd omwille van haar financiële welstand, werd onder druk gezet om te huwen met een collega-lid van de beweging en om een kind te adopteren. Later verplichtte de goeroe de partners te scheiden, zodat het kind (en de aan het kind vasthangende erfenis) aan de goeroe kon worden toegewezen. Heel deze strategie was erop gericht het vermogen aan de betrokken vrouw te ontfutselen. Andere problemen werden gesignaleerd m.b.t. het recht tot het opvoeden van een kind, wanneer een partner (ex-)lid is van een beweging (*cfr.* de vonnissen in Luik). In ons land stellen zich hieromtrent vooral problemen bij de Getuigen van Jehova, die hun kinderen het recht ontzeggen op bloedtransfusie en orgaantransplantatie, en bij de leden van Sahaja Yoga, die door de goeroe-moeder ertoe aangezet worden hun kinderen op erg jonge leeftijd naar buitenlandse scholen te sturen om er opgevoed te worden volgens de principes van de goeroe. Meerdere keren hebben interventies van grootouders met behulp van politie- of veiligheidsdiensten kunnen verhinderen dat kleine kinderen naar Rome of Dharamsala werden gestuurd. Ook dwingen sommige bewegingen hun leden exorbitante sommen, soms zelf erfenissen, af te staan of leningen af te sluiten ten voordele van de beweging (goeroe), wat dan leidt tot echtscheidingen en familiale drama's wanneer de partner het uiteraard met deze gang van zaken niet eens is. Ook hier worden vaak beschuldigingen gericht tegen de Scientology-kerk.³⁵

ONGEOORLOOFDE THERAPEUTISCHE PRAKTIJKEN EN MISBRUIKEN OP (PARA)MEDISCH VLAK

Genezerssekten passen doorgaans niet-conventionele geneeswijzen toe en leggen zich toe op alternatieve therapeutische praktijken. Dergelijke geneeskundige handelingen worden evenwel gesteld door niet-gekwalficeerde personen, die de leden het volgen van traditionele behandelingen afraden en zelfs verbieden. Bepaalde groepen maken gebruik van praktijken waarvan de heilzame werking totnogtoe niet kon worden aangetoond, en vooral, zelfs van therapieën waarvan werd aangetoond dat ze gevaarlijk en/of bedrieglijk zijn.³⁶ Gevisieerd worden hier onder meer de geciteerde Les trois Saints Coeurs en Sûkyô Mahikari.³⁷

STRAFRECHTELIJKE INBREUKEN

Ook tegen het strafrecht werden heel wat inbreuken vastgesteld.³⁸ Meestal betreft het vormen van vermogenscriminaliteit zoals oplichting, fraude, misbruik van ver-

35. Sektenrapport II, 191-192.

36. Sektenrapport II, 196-197.

37. Uit Japan afkomstige (godsdienstige) beweging, die gelooft in de kracht van het licht van de god Su, uitgestraald door de palm van de hand.

38. Sektenrapport II, 192-198.

trouwen, woeker, uitbuiting, heling, diefstal enz... We vermelden reeds de vonnissen tegen Ecoovie en Les Trois Saints Coeurs. In bepaalde groepen wordt de fysieke integriteit van personen, kinderen en volwassenen, bedreigd, vooral daar waar de leden dienen te leven in erbarmelijke hygiënische omstandigheden (b.v. Ecoovie), of voorwerp uitmaken van lichamelijke tuchtigingen. In bepaalde gevallen was sprake van sekwestratie, van niet-verlenen van hulp in geval van nood (o.m. weigeren van bloedtransfusie aan kinderen door de Getuigen van Jehova), van aanzetten tot zelfmoord en moord (b.v. Orde van de Zonnetempel). Bepaalde groeperingen bedreigen de seksuele integriteit van de leden en dwingen leden tot seks met de leider of met andere leden onderling. Beschuldigingen werden hier o.m. geuit aan Ecoovie en aan bepaalde therapeutische groepen. In andere gevallen is er op zijn minst sprake van riskante seksuele praktijken waar kinderen en minderjarigen bij betrokken worden. Meer dan één stichter of goeroe werd beschuldigd van pedofilie. De Kinderen van God (nu de Familie)³⁹ propageerden een recruitering via *flirty fishing* of het aantrekken van potentiële leden via de charmes van de vrouwelijke leden, waaronder kinderen. De Familie geeft het eerste toe; het tweede ontkent zij. Volgens deze groepering moet Gods liefde ook lichamelijk beleefd worden, en moeten de vrouwelijke leden zich daarvoor aanbieden. Aids heeft evenwel een einde gemaakt aan deze praktijk. Ook Raël⁴⁰ werd van dergelijke praktijken beschuldigd. In bepaalde gevallen is er sprake van smaad, laster en schending van het privéleven. Scientology heeft op dat vlak een zeer kwalijke reputatie. Wie zich tegen Scientology keert kan rekenen op directe en indirecte aanvallen, die vaak via de pers worden uitgevochten. Andere bewegingen propageren extremistische politieke opinies, en komen daardoor in het vaarwater van de privé-milities terecht (b.v. New Acropolis.⁴¹)

Er worden niet alleen inbreuken op de bestaande wetgeving vastgesteld. Bij bepaalde groeperingen is (ook) sprake van mensonwaardige beïnvloedingspraktijken teneinde de leden in de sekte binnen te halen (onaanvaardbare recruiteringspraktijken) of om ze er te houden (mentale manipulatie of beïnvloeding). Hoewel wetenschappers het ook hier niet eens zijn of sektarische groepen van dergelijke strategieën gebruik maken, en soms zelfs betwisten dat dergelijke strategieën überhaupt bestaan, kon de commissie op basis van meerdere getuigenissen niets anders dan vaststellen dat in bepaalde gevallen wel degelijk sprake is van dergelijke misbrui-

39. Fundamentalistisch christelijke sekte, die leden ronselde via 'flirty fishing' (sex met kandidaat-leden) en die zijn kinderen opleidt via huisonderwijs of in een eigen aparte school in Castellane, Frankrijk.

40. Beweging die een alternatief scheppingsverhaal volgt, waarin een belangrijke rol voorbehouden wordt voor de Elohim (extra-terranen). Zij bepleit een geniocratie, en bereidt de terugkeer van de Elohim op aarde voor via de bouw van een ambassade.

41. Naar buiten toe een cultureel-spirituele organisatie, die strijdt voor een culturele renaissance van de mensheid via het creëren van een nieuwe humanisme, dat gebaseerd is op filosofische en ethische vorming van de mens. Hun eclectische filosofie is gekenmerkt door een sterke ethische dimensie, een platonische visie op politiek, en een esoterische visie op de ontwikkeling en de geschiedenis. De beweging wordt evenwel verdacht van extreem-rechtse indoctrinatie.

ken. Zo worden door bepaalde groepen wel degelijk actieve pogingen ondernomen om nieuwe leden in hun groep op te nemen via een aantal technieken, die als mentale dwang kunnen omschreven worden, en die steunen op gedragsmatige-, emotionele, cognitieve en dissociatieve processen. De gedragstechnieken hebben betrekking op de beïnvloeding van de relaties tussen de adepten en hun milieu van afkomst, op de communicatie tussen adept en buitenwereld, en op de reglementering van het leven binnen de groep met betrekking tot voeding, slaap, seksualiteit, werk en vrijetijdsbesteding. Via emotionele technieken wordt een empathische relatie met de adept opgebouwd die de integratie van de adept mogelijk en gemakkelijker moet maken. Cognitieve aspecten hebben betrekking op de doctrine of heilsboodschap, de informatie-instroom, de aard van de informatie, taal, symbolen en moraal. Tenslotte wordt vaak gebruikt gemaakt van technieken die leiden tot gedragingen van het prepsychotische of hallucinerende type.

Bij wijze van samenvatting kunnen vier conclusies geformuleerd worden. In de eerste plaats stelde de onderzoekscommissie vast dat een aantal sektarische organisaties wel degelijk gevaarlijk zijn, en het etiket schadelijk moeten opgekleefd krijgen; ze begaan immers inbreuken op de bestaande wetgeving, en/of ze vormen een bedreiging voor de fundamentele rechten van personen en van de samenleving. Ten tweede kan uit het hiervoor opgemaakte overzicht afgeleid worden dat vooral kinderen gevaar lopen: een breuk met de buitenwereld en het gezin; de door de sekte opgelegde levenswijze; de opvoeding op basis van eenduidige waarden en de invloed van het totalitaire denken; de scholing in instellingen die rechtstreeks van de organisatie afhangen of thuis; het gebruik van kinderen om volledige onderwerping van de volgelingen te verzekeren; het gebrek aan geneeskundige verzorging (geen vaccinatie, niet verzorging van verwondingen, weigeren van bloedtransfusies...); en schendingen van de geestelijke en de lichamelijke integriteit vormen evenveel gevaren voor vooral jongeren in de samenleving. Ten derde bevestigde de analyse dat in een (beperkt) aantal gevallen de doctrine van de groepering direct verbonden is met de begane inbreuken, zoals bij de Familie, Raël of New Acropolis. Raël propageert sensuele meditatie met kinderen; de stap naar de pedofilie is dan ook erg klein. New Acropolis propageert een extreem-rechts gedachtengoed, en komt dan ook gemakkelijk in het vaarwater van de privé-milities. Bij andere schadelijke groepen is de band tussen de inbreuken en de doctrine evenwel veel losser. Vertegenwoordigers van dergelijke groeperingen schrijven de begane inbreuken vaak toe aan individuele leden, die daarmee hun boekje te buiten gegaan zijn. Scientologie geeft bijvoorbeeld toe dat bepaalde tegenstanders werden gepest en vervolgd, en zelfs werden bestolen, doch dat deze laatste inbreuken door overijverige leden op eigen initiatief werden begaan. In nog andere groeperingen is de band nog losser, in zoverre dat de doctrine of het aanbod dat de groep doet niets meer is dan een façade. Tenslotte diende de commissie te concluderen dat niet alle sektarische groepen inbreuken plegen, of dat van een aantal onder hen geen inbreuken bekend zijn. Een eerlijke analyse leidt tot de conclusie dat alle sektarische bewegingen terzake apart beoordeeld moeten worden. Geen enkele beweging beantwoordt immers aan al deze criteria, en omgekeerd beantwoorden vele niet-sektarische bewe-

gingen wel aan een aantal van deze criteria. Zo vindt mentale manipulatie plaats in heel wat militaire opleidingsprogramma's, vragen bonafide vormingscentra in de privésector eveneens exorbitante bedragen voor de door hen aangeboden vormings- en opleidingsprogramma's, zijn vele politieke partijen bezig met de openbare orde in een bepaalde richting te sturen, en worden kleine kinderen in een christelijke kerk gedoopt zonder dat ze daar vrij voor kiezen. De aanwezigheid van één of meerdere van deze criteria maakt van een beweging dus geen sekte.

E. Beleidsvoorstellen

De parlementaire onderzoekscommissie boog zich in functie van deze bevindingen over de vraag of de overheid dient in te grijpen, en hoe? De commissie stelde vier groepen maatregelen voor.⁴² In eerste orde dienen de verschillende betrokken overheidsinstanties en diensten intensiever gesensibiliseerd en opgeleid te worden voor het probleem van de sekten, dienen ze alerter en adequater te reageren, en beter van de bestaande (wettelijke) middelen gebruik te maken. Nieuwe regelgeving dringt zich dus niet op, tenzij de toevoeging van twee artikelen in het Strafwetboek (zie verder), doch de bestaande wetgeving (jeugdbescherming, fiscale wetgeving, strafwetgeving, sociale wetgeving, enz...) moet sneller en adequater toegepast worden. De commissie adviseerde eveneens om een administratieve coördinatiecél op te richten samengesteld uit ambtenaren van de administratieve diensten, die overleg dient te plegen en de actie van de verschillende diensten dient te coördineren. Ook werd gevraagd in elk gerechtelijk arrondissement een referentiemagistraat bij het openbaar ministerie aan te stellen teneinde de informatie rond sektendossiers beter te centraliseren, de rol van de Veiligheid van de Staat te herbevestigen, en een specifieke cel onder het gezag van de nationale magistraat op te richten. Ook wordt gepleit voor intensere samenwerking met Europese en internationale instanties, en voor een uitbreiding van de bevoegdheden van Europol tot de schadelijke sektarische organisaties. Op het niveau van de Gemeenschappen wordt gepleit voor voorlichting op school en vorming van de leerkrachten, strengere controle op huisonderwijs of onderwijs in niet-erkende privé-instellingen, betere voorlichting van artsen, en de uitbouw van hulp aan slachtoffers van sektarische bewegingen (ex-leden en familieleden).

Hoewel ze specifieke wetgeving tegen sektarische bewegingen als ongewenst beschouwt, opteerde de commissie toch voor nieuwe strafrechtelijke bepalingen tot bestraffing van de schendingen van de fundamentele rechten, als bedoeld in titel II van de Grondwet en van het E.V.R.M., door daden van geweld of psychologische dwang. Meer bepaald stelde zij een nieuwe bepaling voor in het Strafwetboek die het misbruik maken van de zwakheid van een persoon en het actief aanzetten tot zelfmoord strafbaar stellen. Ook dienen een aantal wetten geactualiseerd te worden

42. Sektenrapport II, 219-226.

om beter op de problemen die bepaalde bewegingen creëren te kunnen inspelen: de Wet op de jeugdbescherming, teneinde sneller te kunnen optreden wanneer een jongere in gevaar verkeert, de Wet van 24 mei 1921 die de vrijheid van vereniging waarborgt, en de Gecoördineerde Wet van 27 juni 1921 betreffende de v.z.w.'s en instellingen van openbaar nut. Die wijzigingen zouden in de eerste plaats een aanscherping van de controles mogelijk moeten maken, zowel op boekhoudkundig vlak als op het vlak van de inachtneming van het vennootschapsdoel. Tenslotte pleitte de commissie voor de creatie van een onafhankelijk observatorium voor de sekten, pluridisciplinair en pluralistisch, dat dient studiewerk te verrichten en als documentatiecentrum ter beschikking dient te staan van het brede publiek. Verder heeft dit observatorium als taak te zorgen voor de opvang en de voorlichting van het publiek, en voor het adviseren van regering en parlement.

Als resultaat van het rapport werden drie wetsvoorstellen ingediend, waarvan één intussen wet werd. Het betreft de Wet van 28 april 1998 houdende oprichting van een Informatie- en Adviescentrum inzake de schadelijke sektarische organisaties en van een Administratieve coördinatiecel.⁴³ Het voorstel van de oprichting van een dergelijk waarnemingscentrum werd ingediend door Kamerlid en commissielid-verslaggever DUQUESNE op 22 september 1997. In tegenstelling tot de onderzoekscommissie definieert deze nieuwe wet wel degelijk wat onder schadelijke sektarische organisaties verstaan moet worden. Artikel 2 van de wet omschrijft een schadelijke sekte als *elke groepering met een levensbeschouwelijk of godsdienstig doel, of die zich als dusdanig voordoet en die zich in haar organisatie of praktijken, overgeeft aan schadelijke onwettige activiteiten, het individu of de samenleving schaadt of de menselijke waardigheid aantast. En Het schadelijk karakter van een sektarische organisatie wordt onderzocht op basis van de principes welke zijn vastgelegd in de grondwet, de wetten, de decreten, de ordonnanties en in de internationale verdragen inzake de bescherming van de rechten van de mens die door België werden geratificeerd.* Dit onafhankelijk centrum moet opgericht worden bij het Ministerie van Justitie (art. 3), en bestaan uit 12 vaste en 12 plaatsvervangende leden die met een tweederde meerderheid door de Kamer van Volksvertegenwoordigers worden aangewezen (art. 4). Zes vaste en zes plaatsvervangende leden worden aangewezen op voordracht van de ministerraad (art. 4). De wet bepaalt verder dat de leden aangesteld worden voor de termijn van vier jaar, eenmaal hernieuwbaar, en dat ze eminente persoonlijkheden moeten zijn die bekend staan omwille van hun kennis, ervaring en interesse voor de problematiek. Ze dienen alle waarborgen te bieden om hun mandaat in volle onafhankelijkheid en in een geest van objectiviteit en onpartijdigheid te kunnen uitoefenen.⁴⁴ Artikel 6 van de wet omschrijft de opdrachten van het Centrum: (a) het verschijnsel van schadelijke sektarische organi-

43. Wetsvoorstel tot oprichting van een federaal waarnemingscentrum voor de sekten, *Parl. St.*, Kamer, 1996-97, nr. 1198/1-7.

44. Deze omschrijving is belangrijk na de ervaringen van de parlementaire onderzoekscommissie dat de wetenschappelijke getuigenissen uiteenvallen in twee groepen: deze van de believers en deze van de disbelievers. Zie voetnoot 6.

saties in België en hun internationale verbanden bestuderen; (b) een voor het publiek toegankelijk documentatiecentrum organiseren; (c) zorgen voor het onthaal en de informatie van het publiek en ieder persoon die een vraag tot het centrum richt, inlichten over zijn rechten en plichten en over de wijze waarop hij zijn rechten kan laten gelden; en (d) hetzij uit eigen beweging, hetzij op verzoek van elk openbaar bestuur, adviezen en aanbevelingen uitbrengen over het verschijnsel van de schadelijke sektarische organisaties en in het bijzonder over het beleid inzake de strijd tegen deze organisaties. Voor het vervullen van deze opdrachten is het Centrum ertoe gemachtigd (a) alle beschikbare informatie te verzamelen; (b) alle studies en wetenschappelijke onderzoeken uit te voeren die noodzakelijk zijn om zijn opdrachten concreet te kunnen uitvoeren; (c) elk archief - of documentatiefonds waarvan het onderwerp overeenstemt met één van zijn opdrachten, over te nemen; (d) steun en begeleiding te verlenen aan instellingen, organisaties en verleners van juridische bijstand, en (e) op zijn bijeenkomsten vakbekwame verenigingen en personen te raadplegen of uit te nodigen die het nuttig acht te horen. De wet voorziet tevens de creatie van een administratieve coördinatiecel bij het Ministerie van Justitie. Deze cel heeft als opdracht (a) de door de bevoegde openbare diensten en overheden gevoerde acties te coördineren, (b) de evolutie van de onwettige praktijken van de schadelijke organisaties te onderzoeken, (c) maatregelen voor te stellen die van aard zijn om de coördinatie en de effectiviteit van deze acties te verhogen, (d) in overleg met de bevoegde diensten en besturen een preventiebeleid voor de burgers tegen de activiteiten van de schadelijke sektarische organisaties te bevorderen, en (e) een nauwe samenwerking met het centrum op te bouwen, en de nodige maatregelen te treffen teneinde de aanbevelingen en voorstellen van het centrum uit te voeren (art. 15).

De andere wetsvoorstellen betreffen het strafbaar stellen van de uitlokking tot zelfmoord, en het bestraffen van geestelijke dwang.⁴⁵ Een eerste voorstel betreft het invoegen van een artikel 146*bis* in het Strafwetboek met het oog op de bescherming van de uitoefening van de door de Grondwet en het E.V.R.M. gewaarborgde rechten, eveneens ingediend door A. DUQUESNE.⁴⁶ Dit artikel wil enerzijds de beslissings- en handelingsvrijheid van eenieder beschermen tegen het individu dat of de vereniging die hem met pressiemiddelen, daden of verzuimen wil tegenwerpen en anderzijds gewelddaden of psychologische dwang tegengaan die de fundamentele rechten als bedoeld in titel II van de Grondwet en in het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en van de fundamentele vrijheden zouden schenden. Het voorgestelde artikel 146*bis* luidt als volgt: Niettegenstaande de toepassing van de artikelen 322 tot 326, wordt met gevangenisstraf van twee tot vijf jaar en met geldboete van honderd frank tot tweeduizend frank of met één van die straffen alleen; alsmede met het verbod tot uitoefening gedurende een termijn van vijf tot tien jaar, van de in 31 bedoelde rechten gestraft, hij die als dader, mededader of medeplichtige, door feitelijkheden, geweld of bedreigingen of psychologische dwang

45. Nog niet behandeld in de Kamer.

46. *Parl. St.*, Kamer, 1996-97, nr. 1191/1.

ten aanzien van een individu, hetzij door hem te doen vrezen dat hij zijn persoon, zijn gezin, zijn goederen of zijn betrekking schade zal berokkenen, hetzij door misbruik te maken van zijn lichtgelovigheid om hem te overtuigen van het bestaan van valse ondernemingen, van een ingebeelde macht of van het zich voordoen van denkbeeldige gebeurtenissen, de fundamentele rechten als bedoeld in titel II van de Gecoördineerde Grondwet schendt of die welke door het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en van de fundamentele vrijheden gewaarborgd worden.

Het tweede wetsvoorstel stelt voor een artikel 417*bis* in het Strafwetboek in te voegen teneinde het aanzetten tot zelfmoord te bestraffen.⁴⁷ Aanzetten tot zelfmoord wordt omschreven als de vrijwillige bemoeiing van een persoon die een ander persoon er met woord of daad tōc brengt zich tegen zijn wil van het leven te beroven.⁴⁸ Het voorstel poogt enkel die gevallen te bestrijden waar er een kwaadwillige bedoeling om te schaden in het spel is, en het slachtoffer geen beslissingsvrijheid heeft. Het voorgestelde artikel luidt dat hij die door druk, kunstgrepen of bedriegerij een derde tot zelfmoord heeft aangezet, gestraft wordt met een gevangenisstraf van drie jaar en met geldboete van honderd tot duizend frank in geval de aanzetting gevolgd wordt door zelfmoord of poging tot zelfmoord. Zo het slachtoffer een minderjarige jonger dan 16 jaar is, wordt de schuldige gestraft met een straf van vijf jaar en met geldboete van honderd tot tweeduizend frank.

UITLEIDING

Sekten zullen steeds een omstreden fenomeen blijven, en dat zowel voor wetenschappers, beleidsvoerders als het justitieapparaat. De parlementaire onderzoekscommissie heeft, hoewel aan de wijze waarop ze deze opdracht heeft uitgevoerd heel wat bedenkingen kunnen worden vastgeknoopt⁴⁹, evenwel duidelijk gemaakt dat er een grote markt bestaat van sektarische organisaties, en dat op deze markt meerdere groeperingen actief zijn die het etiket schadelijk verdienen, hetzij omdat ze inbreuken plegen tegen de vigerende (straf)wetgeving, hetzij/en omdat ze instrumenten hanteren die inbreuken vormen tegen de menselijke waardigheid. Vooral dit laatste dient verder ontwikkeld te worden, want momenteel beschikken we niet over een degelijke omschrijving van mentale manipulatie, psychische dwang of mensenwaardige levensomstandigheden. Dit wordt ongetwijfeld één van de eerste taken van de nieuwe instellingen die uit dit parlementair onderzoek zijn gegroeid.

47. *Parl. St.*, Kamer, 1996-97, nr. 1197/1.

48. *Parl. St.*, Kamer, 1996-97, nr. 1197/1, 2.

49. J. GOETHALS. 'De Sektencommissie. Het verhaal van een expert', in C. FIJNAUT, L. HUYSE en R. VERSTRAETEN (eds.), *Parlementaire onderzoekscommissies. Mogelijkheden, grenzen en risico's*, Leuven, Van Halewijck, 1998, 137-164.